

**МИНИСТЕРСТВО НА
ПРАВОСЪДИЕТО И ПРАВНАТА
ЕВРОИНТЕГРАЦИЯ**

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ
СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

С Т А Н О В И Щ Е

**НА ВАСИЛ ГОЦЕВ – МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО
И ПРАВНАТА ЕВРОИНТЕГРАЦИЯ**

по конституционно дело № 8/1998 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 31 .03.1998 г. Конституционният съд е допуснал за разглеждане по същество искането на Министерския съвет на РБългария за задължително тълкуване на чл.119, ал.1 от Конституцията на РБългария /КРБ/ по въпроса: задължително ли е съществуването на военна колегия във Върховния касационен съд /ВКС/, и с оглед чл.126, ал.1 КРБ – на военна прокуратура към Главната прокуратура.

Поисканото задължително тълкуване е породено от необходимостта въз основа на решението на Конституционния съд да се ориентира във вярна посока бъдещият законодателен процес, както в областта на устройственото съдебно законодателство, така и в областта на процесуалното законодателство.

Считам, че на поставения от Министерски съвет въпрос следва да се отговори така: съществуването на военна колегия във ВКС съгласно чл.119, ал.1 КРБ, и на военна прокуратура към Главната прокуратура с оглед чл.126, ал.1 КРБ, не е задължително. Съображенията ми за това са следните:

Конституцията от 1991 г., съдебната реформа и военните съдилища и прокуратури

1. Конституцията от 1991 г. в чл.119, ал.1 предвиди система на съдилищата, състояща се от районни, окръжни, военни, апелативни съдилища, ВКС и Върховен административен съд /ВАС/. Структурата на прокуратурата е в съответствие с тази на съдилищата – чл.126, ал.1 КРБ. Налице е устройствена симетрия в организационното изграждане на съдебните и прокурорски органи.

2. Конституцията от 1991 г. предвиди съществена реформа в областта на правораздаването. Условие за влизане в действие на определената с Конституцията на Република България организация на съдебната власт е приемането на основните устройствени и процесуални закони. На 26.07.1994 г. влезе в сила устройственият Закон за съдебната власт /ЗСВ/. Приети бяха и реформите в процесуалното законодателство, осигуряващи приложението на триинстанционното производство. Приетите изменения и допълнения в процесуалните закони дадоха възможност да се изградят, както и да се организира дейността, на апелативните съдилища. Съществено значение за съдебната реформа има и Законът за Върховния административен съд, приет на 09.12.1997 г.

ВКС у нас е бил създаден още с първия Закон за устройство на съдилищата от 1880 г. Той е упражнявал върховен съдебен надзор за точно изпълнение и еднакво прилагане на законите от всички съдилища. Първоначално е имал две отделения – гражданско и наказателно, и едно общо събрание. Съдът е изпълнявал функциите на висша касационна инстанция. Единствено в случаите на разглеждани дела за престъпления, извършени от съдии и прокурори при изпълнение на служебните им задължения, ВКС е функционирал като първа и последна инстанция по същество. По-късно, наред с ВКС, е създаден и Военен касационен съд. Аналогично на ВКС, Военният

касационен съд е разглеждал като първа и последна инстанция само наказателни дела за извършени престъпления от висши военни магистрати /чл.99, ал.2 от Военно-съдебен наредба-закон, ДВ, бр.20/1938 г./ . Във всички останали случаи, по всички останали дела, Военният касационен съд е действал само като касационна инстанция. Със Закона за устройството на народните съдилища от 1948 г. се закриват ВКС, ВАС, Военния касационен съд и апелативните съдилища. Триинстанционното съдебно производство е заменено с двуинстанционно. Създава се Върховен съд с три колегии – гражданска, наказателна и военна. Тази организация на Върховния съд действаше до 1996 г., когато се обособиха ВКС и ВАС .

Понастоящем ВКС осъществява две функции – касационна съдебна инстанция и върховен съдебен надзор. В качеството си на касационен съд той не разглежда дела по същество. С изменението и допълнението на НПК, от 01.04.1998 г. ВКС не разглежда като първа и въззивна инстанция наказателни дела. Делата за престъпления, извършени от народни представители, членове на правителството и магистрати при или по повод изпълнение на служебните им задължения ще се разглеждат като първа инстанция от районните или окръжните съдилища, съобразно правилата за подсъдността. По силата на същата законодателна промяна и военната колегия на ВКС не действа като първа инстанция по делата за престъпления, извършени от лица на висши военни ръководни длъжности. Съгласно чл.388, ал.5 НПК, предвидено е военната колегия да разглежда делата, решени от военните съдилища единствено като касационна инстанция. Остава и правомощието ѝ да разглежда предложенията за възобновяване на наказателните дела.

От изложеното дотук могат да се направят следните изводи:

1) Основавайки се на заложения в чл.119, ал.1 КРБ принцип на триинстанционно съдебно производство, законодателят последователно го е провел в устройствения ЗСВ и с реформите в процесуалните закони.

2) Конституционният законодател с чл.119, ал.1 е определил като безусловно задължително наличието на военни съдилища като специализирани съдилища. Не случайно обаче Конституцията на Република България не провежда тази

специализация и на ниво касационна инстанция. В противен случай, Конституцията на Република България изрично би предвидила самостоятелна структура – Военен касационен съд, по подобие на съдебната система до 1948 г.

3) Необходимостта от различни колегии във ВКС и техния брой е предоставена на преценката на законодателя – чл.133 от Конституцията на Република България. В подкрепа на този извод е и аргумент за по-силното основание, почерпен от разпоредбата на чл.119, ал.2 от Конституцията. Щом законодателят има правото на преценка колко и какви специализирани съдилища да създаде, толкова повече негово е правото да прецени колко и какви колегии или отделения да създаде във върховните съдебни инстанции.

Предвид правомощието на Конституционния съд по чл.149, ал.1, т.1 да тълкува Конституцията в нейната цялост, той е в правото си да тълкува освен съотношението между нормите на чл.119, ал.1 и чл.126, ал.1 още и съотношението на посочените разпоредби с други конституционни текстове / напр. чл.119, ал.2 и чл.133/.

Изброяването, направено с чл.119, ал.1 от Конституцията на Република България е изчерпателно и конституционният законодател не случайно не е предвидил специализирана върховна военна касационна инстанция. Както беше изтъкнато, специализацията на съдилищата засяга само първата и въззивната инстанция по делата, подсъдни на военните съдилища, и върховния съдебен надзор в областта на административното правосъдие. Задължително съгласно чл.119, ал.1 от Конституцията на Република България, се създават и функционират като специализирани съдилища само военните съдилища и ВАС. Тук няма място за преценка на законодателя – правото на преценка му е предоставено по силата на чл.119, ал.2. Структурата по чл.119, ал.1 КРБ не задължава законодателя да създаде специализирани колегии и отделения в съдилищата. Това е оставено на неговата воля с чл.133 от Конституцията. Ако се приеме, че специализацията на военните съдилища предполага задължително съществуване на военна колегия във ВКС, то на същото основание би могло да се твърди, че съществуването на ВАС предполага задължително съществуване и на административни съдилища. Това би означавало по-нататък, в случай, че се създадат други специализирани съдилища

/търговски, транспортни, трудови/, във ВКС задължително да се проведе специализация по колегии.

Подобни тези са неиздържани, тъй като в чл.119, ал.1 конституционният законодател е преценил необходимостта от трайна регламентация на структурата на съдебната система. ВКС е единен за всички общи съдилища и за военните съдилища. Съществуването на вътрешна специализация – колегии, отделения, състави – е организационен въпрос, който може да бъде пререшаван по преценка на законодателя, съобразно необходимостта в конкретния момент чрез съответни промени в устройствените и процесуалните закони.

Тезата, че съществуването на военна колегия във ВКС е задължително, не би могла да се основава и на някои други съображения. Едно от тях е , че разглеждането на делата като първа и въззивна инстанция се извършва от състав, който задължително включва офицери на кадрова военна служба. От тук не следва, че и във ВКС тези дела могат да се разглеждат само от специализирана колегия, състояща се от офицери на кадрова военна служба. Проверката на правилното приложение на закона и справедливостта на наложеното наказание, до което единствено се свеждат правомощията на касационната инстанция не предполагат необходимост от детайлно познаване на спецификата на въоръжените сили. Това означава, че всички съдии от състава на ВКС биха могли да упражняват предвидения в чл.124 от Конституцията на Република България върховен съдебен надзор върху дейността на военните съдилища.

Обстоятелството, че ВКС е оправомощен да разглежда и предложения за възобновяване на наказателните дела, в т.ч. и на делата, разглеждани от военните съдилища, не може да се ползва като аргумент в подкрепа на тезата за задължително съществуване на военна колегия. Основанията за възобновяване на наказателните дела по чл.362, ал.1 НПК, не предполагат навлизане по съществуването на делото и преценка на установените фактически положения. Следователно и в този случай ВКС не обсъжда изводите на по-долния съд и не проверява истинността и пълнотата на фактическите положения.

В съответствие с устройствената симетрия между съдилищата и прокуратурата /чл.126, ал.1 от Конституцията/, следва да се приеме, че не е задължително съществуването на военна прокуратура към Главната прокуратура.

Наред с изложеното по-горе смятам, че следва да се възприемат и съображенията , изложени в самото искане на Министерския съвет.

МИНИСТЪР:

/В.ГОЦЕВЪ

